

สุขภาพจิต

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “จิตใจอ่อนด้อย”

กราบนมัสการหลวงพ่อกุ๊กเป็นโรคทางจิตค่ะ รักษามานานมากแล้ว ที่ไหนว่าดี ไปมาหมด แต่มันก็ไม่หายค่ะ

ระยะหลังมาภาวนารักษาใจฟังเทศน์หลวงพ่อกุ๊กด้วยความตั้งใจพยายามสุดความสามารถ แต่ก็แพ้กิเลสรำไป ศีลก็ไม่ดี จิตใจอ่อนแอ ตั้งใจอะไรไม่เคยทำได้ ลูกจนปัญญาและเอือมระอา กับตัวเองมากค่ะ

ตอนนี้อาการไม่ดี จิตใจแย่ ส่วนหนึ่งคือเกิดจากทานยาไม่ต่อเนื่อง (ไม่ชอบทานยา ค่ะ) ลูกรู้สึกจิตใจต่ำทรามลงไปทุกที กลัว ไม่อยากไปอบาย กราบทำขอความเมตตาหลวงพ่อกุ๊กให้คิดธรรมคำสอน ลูกปรารถนาจะพ้นทุกข์ค่ะ

อนึ่ง ขอกราบเรียนถามหลวงพ่อกุ๊ก พอดีจะทราบหรือไม่ว่า อาการที่ลูกเป็นเกิดจากสมองเริ่มเสื่อมหรือว่าจิตใจเสื่อมค่ะ หรือว่าทั้งสองอย่างในความเห็นของหลวงพ่อกุ๊ก และลูกสามารถทำอะไรให้ดีขึ้นได้บ้างค่ะ หรือว่านี่คือชะตาชีวิต

ขออภัยอย่างสูงหากถามอะไรไป ลูกกำลังสับสนค่ะ กราบขอบพระคุณมาก

ตอบ : จิตใจอ่อนด้อยๆ จิตใจอ่อนด้อยมันอยู่ที่ผลกระทบไง ผลกระทบจากสังคมฯ ถ้าสังคมบีบคั้น สังคมบีบคั้นทำให้พวกเรามีความทุกข์ความยาก

แต่ถ้าเวลาคนเราจิตเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะๆ พอจิตเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ผู้ที่ฉลาด ผู้ที่ฉลาดคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภมาเป็นพระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย

เราเกิดชาติหนึ่ง แต่นั่นนะ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย คือนับไม่ได้ถึง ๔ หน ๘ หน ๑๖ หน แล้วยังแสนมหากัป นี่การทำความดีต่อเนื่องๆ

เวลาเราอ่านพระไตรปิฎกนะ แล้วเรามาเทียบเคียงถึงผลของวัฏฏะ นี่พันธกรรมของจิตๆ

ชาวไร่ชาวนาเวลาเมล็ดพันธุ์พืชของเขา เขาอยากให้มีผลสมบูรณ์แข็งแรงปลอดจากโรค ปลูกแล้วได้ผลตามนั้น แต่เวลาไปปลูกแล้ว ถ้าหนึ่ง มันไม่สมบูรณ์ มันมีเชื้อโรค ปลูกแล้วบางที่เกิดเป็นต้นได้แต่มันไม่ให้ผล มันงอกได้แต่มันไม่ให้ผล บางอย่างปลูกแล้วตายหมดเลย ขึ้นไม่ได้

นี่พันธกรรมของจิตๆ ที่นี่พอพันธกรรมของจิต เวลาจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ พอจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมาเกิดเป็นเราๆ นี่ไง ถ้าเวลามาเกิดเป็นเราๆ สิ่งที่ว่าพอเกิดเป็นเราๆ มันได้สร้างเวรสร้างกรรมของมันมา ถ้าสร้างเวรสร้างกรรมของมันมา เห็นไหม

ฉะนั้น กรณีนี้ นี่เวลาเราพูด เราพูดเพราะอะไร เพราะเวลาถ้ามันฟังโดยกิเลสมันจะเอาสี่ข้างเข้าตะแบงๆ พอเอาสี่ข้างเข้าตะแบงนะ

ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันมีหยาบ มีกลาง มีละเอียด

เวลาหยาบๆ เห็นไหม บ้าห่าร้อยจำพวก คนที่เกิดมาก็กิเลสหมด ก็เหมือนคนป่วยเหมือนคนบ้า แต่เวลาถ้าคนมีสติสัมปชัญญะเขาจะบ้าอย่างไร เขาไม่ได้บ้า แต่เวลาที่ว่าบ้านี้บ้ากิเลส บ้ากิเลสเพราะกิเลสมันปิดหูปิดตา ก็รินระเริงไปทางโลก แต่ถ้าคนมีสติปัญญาเขาจะทิ้ง

กษัตริย์สมัยพุทธกาลสละราชสมบัติมาบวช เศรษฐีก็บวชไป เขามาบวชๆ เวลาเขา
ประพฤติปฏิบัติไปแล้ว ฟ้นจากทุกขไปแล้ว “สุขหนอๆ”

จนพระไปฟ้องพระพุทธเจ้าว่ากษัตริย์คงคิดถึงราชบัลลังก์ เขาก็เรียกกษัตริย์นั้นมาถาม
กษัตริย์บอก ไม่ใช่ แต่ก่อนนั้นครองราชย์อยู่ มันต้องแบกรับภาระการปกครองวุ่นวายไปหมด แต่
เวลาบวชแล้ว มาประพฤติปฏิบัติแล้ว อยู่โคนต้นไม้ เวลามันสิ้นกิเลสไป “สุขหนอๆ” คำว่า “สุข
หนอ” มันสุขจนทนไม่ได้จนขนาดว่ามันหลุดเป็นคำพูดออกมานะ นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้ายืนยันว่าเป็นอย่างนั้น

นี่พูดถึงคนที่มีอำนาจวาสนาเขาสละ สละทางโลกมาประพฤติปฏิบัติ เขาจะเอาสัจจะ
ความจริงที่ละเอียดขึ้น นี่พูดถึงว่า จิตที่อย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ละเอียดสุด มัน
เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป

นี่นี่พูดถึงวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ คนเกิดมาก็เหมือนกันหมดนะ จิตใจคนแตกต่างกัน
กันตรงไหน ไม่เห็นจิตใจแตกต่างกันตรงไหนเลย

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าพันธุกรรมของจิตๆ เวลาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ถ้ามันมีผลทางจิตใจ
เห็นไหม เขาบอกว่าเขามีโรคทางจิตใจมานาน

กรณีอย่างนี้เวลาพูดแล้ว เราดูตัวเลข ตัวเลขของกรมสุขภาพจิต ๓๐ เปอร์เซนต์ของ
ประชากรไทยเป็นโรคซึมเศร้า ๘ เปอร์เซนต์ไม่แสดงอาการ นี่ไง นี่พูดถึงกรมสุขภาพจิตเลยนะ

แล้วถ้าคนเวลาไปโรงพยาบาลรักษาก็รักษาให้หายมาเป็นปกติ ถ้าเป็นปกติก็ด้วยการ
ตามยา ดูแลด้วยยา แล้วถ้าคนที่เขาจิตเภท จิตที่เขารุนแรง เขาซูด เขามีการรักษาๆ รักษาทาง
การแพทย์ รักษากลับมาเป็นปกติ

แต่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลารักษา เวลาคนที่มาประพฤติปฏิบัติ
เริ่มต้นครูบาอาจารย์ให้ปฏิบัติหายใจเข้านี้พุท หายใจออกนี้โก พยายามหายใจนี้พุทโกๆ ไว้
เพื่อให้จิตใจมันเข้มแข็ง จิตใจมันแข็งแรง

คำว่า “แข็งแรง” อย่างพวกเราจิตปกติเราจะมาประพฤติปฏิบัติใช่ไหม เรามีความ พึงชาน เรามีสิ่งใดบีบคั้นหัวใจของเรา เราก็หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ ถ้าหายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ จิตมันเกาะพุทโธๆ ไป มันเกาะพุทโธ มันมีพุทโธเป็นเครื่องอยู่ มันไม่คิดพึงชาน ไปแล้ว เกาะพุทโธเป็นเครื่องอยู่

จนพุทโธๆ ไปจนมันวางพุทโธได้ วางพุทโธได้ จิตวางพุทโธได้ จิตเป็นอิสระๆ พอจิตนี้เป็น อิสระ ไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น

แต่โดยทั่วไปเขาพุทโธๆ ไปแล้วว่างๆ ว่างๆ

นั่นมันคือพาดพิงอารมณ์ความว่างนะ มันไม่ใช่สมาธิหรอก

สมาธิคือจิตเป็นอิสระเลย แล้วไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น ไม่พาดพิงอารมณ์ ใดๆ ทั้งสิ้น จิตเป็นอิสระ จิตตั้งมั่น

นี่พูดถึงว่า เราบอกว่า สิ่งที่เป็นโดยปกติโดยสามัญสำนึกที่ว่าเป็นปกติๆ มันก็เป็นปกติ ของปุถุชน เป็นปกติของมนุษย์เิง แล้วมนุษย์มีสมาธิใหม่ ถ้าไม่มีสมาธิ เราก็หลุดกัน เราก็ไปอยู่ โรงพยาบาลทั้งนั้นนะ เราก็มีสมาธิ แต่เป็นสมาธิสามัญสำนึกของมนุษย์

เวลาปฏิบัติธรรมๆ ศิล สมาธิ ปัญญา สมาธิตัวนั้นมันไม่ใช่สมาธิโดยสามัญสำนึกของ เรานี้เิง

โดยปกติ คนที่ปกติมีสมาธิใหม่ ใครไม่มีสมาธิ มีทุกคนนะ มากหรือน้อย แต่ที่ปฏิบัติ ไม่ได้ ปฏิบัติไปพวกนี้จะบอกว่า “ปฏิบัติไปใช้ปัญญาไปเลยๆ”...ไร้สาระ เพราะอะไร

ปุถุชน กัลยาณชน โสดาปัตติมรรค สกิทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค พื้นฐานของกำลังจิต พื้นฐานของสมาธิแตกต่างกัน ไม่อย่างนั้นมันจะเป็นโสดาปัตติมรรค อย่างไร สกิทาคามิมรรคอย่างไร อนาคามิมรรคอย่างไร อรหัตตมรรคอย่างไร

แล้วปุถุชน กัลยาณชน ปุถุชนคนหนา สามัญสำนึกมีแต่คนหนา หนาด้วยอะไร หนา ด้วยทิวภูมิณะยึดความคิดความเห็น ก็ความคิดเรานี้แหละ นี่คนหนา

แต่ถ้ามันเป็นคนที่จิตใจที่สูงส่งเขาพยายามพุทโธๆ มันวางๆ พุทโธๆ เพราะอะไร เพราะเราวางทิฏฐิมานะ เราวางตัวตนของเรา เราวางความเห็นของเรา เราวางทุกๆ อย่างไปอยู่กับพระพุทธเจ้า ไปอยู่กับพุทธะ พุทโธๆ จิตมันเป็นอิสระ นี่พูดถึงถ้าจะเป็นสมาธินะ

แล้วพอมันพุทโธๆ เราไปอยู่กับพุทธะ เราไปอยู่กับคำบริกรรม แต่ยังไม่ได้พุทธะจริง เพราะเป็นคำบริกรรม สมมุติขึ้น ถ้าเราไม่นึกพุทโธ พุทโธอยู่ที่ไหน

แล้วบอกว่า ถ้าพุทโธเขียนไว้ก็เป็นพุทโธ ไม่ใช่ของเรา มันจะเป็นพุทโธที่เราเพราะจิตเรา ระลึก จิตเรากำหนด จิตเราระลึกถึงพุทโธ มันถึงเป็นพุทโธของเรา

พุทโธๆ จนพุทโธกับเรากลมกลืนกัน แล้วพุทโธๆ จนพุทโธไม่ได้ จนพุทโธไม่ได้ เพราะมันระลึกพุทโธไม่ได้ เป็นอิสระ เพราะมันไม่พาดพิง มันนึกไม่ได้ มันพาดพิงไม่ได้ นั่นละสมาธิแท้ๆ

นี่พูดถึงว่า จิตคนที่แตกต่างกัน เราบอกว่า จิตใจที่แตกต่างกัน จิตใจที่สูงที่ต่ำ

ที่นี้ย้อนกลับมาให้เห็นว่า ถ้าจิตของคน จิตของคนเป็นแบบนี้ ถ้าจิตของคนเป็นแบบนี้ขึ้นมาแล้ว เราบอกว่าเราเป็นโรคทางจิต

ถ้าโรคทางจิตขึ้นมาแล้วก็ต้องดูแลรักษาด้วยยา ถ้าดูแลรักษาด้วยยาขึ้นมาก่อนนะ เพราะอะไร เพราะสารเคมีต่างๆ ไปช่วยคุมให้เราดีขึ้น ถ้าเราดีขึ้น

ที่นี้ย้อนกลับมาแล้ว ถ้าดีขึ้นแล้ว เขาบอกว่า เขาเป็นโรคจิตมาตั้งแต่เด็ก รักษามานาน ที่ไหนว่าดีก็ไปมาหมด แต่มันก็ไม่หายคะ ระยะเวลาต่อมาภาวนารักษา ฟังเทศน์หลวงพ่อก็ได้ ตั้งใจพยายามสุดความสามารถ แต่ก็แพ้รำไปๆ

ตรงนี้มันเป็นอำนาจวาสนาการอ่อนด้อยของคน แต่ถ้าคนที่มีวาสนานะ ทำสิ่งใดเขาก็ทำของเขาได้ แต่ถ้าเราทำของเราได้ มันมีสัจจะไง ตั้งสัจจะ เราทำอย่างนั้น

นี่เวลาหลวงตาท่านบอกว่า เวลาการที่จะอดอาหารหรือการนั่งตลอดรุ่ง มันก็แบบว่า คนที่ปฏิบัติแล้วเขาปฏิบัติตามกำลังของตน แต่เวลาพอไปเจอเหตุการณ์เข้าใจ

เรื่องอดอาหารเพราะอะไร เพราะท่านฉันอาหารเสร็จแล้ว เพราะยังเป็นพระหนุ่มเณร
น้อยอยู่ มันก็ยังอยากอยู่ ถ้าอย่างนี้ไม่ฉัน ท่านอดเลย นี่ต่อสู้กับกิเลสของตน

นั่งสมาธิ ท่านบอกมีอยู่คืนหนึ่งนั่งสมาธิแล้วมันหงุดหงิดมันหลุกหลิก...เอ๊ะ! ถ้าอย่างนี้
ต้องตลอดรุ่ง

นี่เวลาคนมีศีลจะมีเหตุอะไรเกิดขึ้น ท่านจะเอาสิ่งนั้นเป็นเหตุแล้วมีการกระทำให้มันดีขึ้น
ไปๆ นี่มันกระทำให้ดีขึ้น

นี่พูดถึงว่า ครูบาอาจารย์ท่านมีอำนาจวาสนาบารมี มีอะไรเกิดขึ้นในการกระทำนั้น
เอ๊ะ! ทำไมเป็นแบบนี้เราตั้งใจทำอย่างนี้ทำไมมันทำไม่ได้ พอทำไม่ได้บ๊ีบ ท่านตั้งกติกาให้ตัวเอง
ให้เข้มข้มขึ้น ทำมากขึ้น แล้วต้องทำอย่างนั้นให้ได้ แล้วท่านก็ทำได้ ทำได้ๆ ทำได้นี่เป็นพื้นฐาน
นะ ทำได้คือการทำสมาธิได้ การฝึกหัดใช้ปัญญาได้

การภาวนา ภาวนาซ้ำแล้วซ้ำเล่า คือการฝึกหัดการปฏิบัติมันเป็นประสบการณ์ของจิต
ที่สูงขึ้นๆ นี่คือการกระทำที่มันปฏิบัติได้ผลขึ้นไปเป็นชั้นๆ ขึ้นไป

แต่นี้คำถามถามว่า พอมาฟังเทศน์หลวงพ่อก็ตั้งใจว่าจะปฏิบัติสุด
ความสามารถแต่ก็แพ้มันจำไปๆ ตั้งใจจะทำอะไรไม่เคยทำได้เลย จนลูกจนปัญญา นี่ลูกจน
ปัญญา

เราชมอันหนึ่ง ชมอันที่ว่า เขายังมีสติสัมปชัญญะระลึกได้อยู่ว่า เราอยากทำคุณงามความ
ดี เราอยากจะเป็นคนดี เราอยากปฏิบัติดี เราก็พยายามของเรา แต่มันที่ว่านี้ ที่วาสนานี้ ทำไม
เราอ่อนแอละ ทำไมเราพ่ายแพ้ละ

เราก็รู้ อยู่ เห็นไหม คนเจนะ ถ้ามันมีปัญญา สละเลย เรามีโรคประจำตัวอยู่ เราจะหาย
จากโรคนี้ ทางการแพทย์เขาก็มีกติกาคือต้องทำอย่างนี้ๆ เราก็ตั้งใจทำอย่างนี้ๆ

เวลาคนที่ไม่เคยภาวนาก็บอกว่า “อู๊ย! พระนี่เห็นแก่ตัว พระเสวยสุข” ยังไม่รู้จักรภาวนา เวลาภาวนาไปเจอกิเลสนะ เวลากิเลสมันขวางทาง ทำไปพอจิตมันเสื่อม ทำอะไรสิ่งใดแล้วเหมือนเอาหัวชนฝาเลย แล้วมันจะเป็นไปได้อย่างไร

เวลาหลวงตาท่านพูดไป เวลาทางโลกว่าทำงานว่าหนัก มันหนักหนามันเหนื่อยยากนัก อย่าเพิ่งพูดถ้ายังไม่ภาวนาสละตาย อย่าเพิ่งพูด

พอเราภาวนาสละเป็นสละตายสู้กันจนสุดความสามารถ นั้นเขายังสู้ได้ นี่เวลาตั้งใจทำอะไรแล้วแพ้มันทุกทีๆ

พอแพ้มันทุกที แล้วทำไมไม่ตั้งใจขึ้นมา

“ตอนนี้อាកการทางจิตยิ่งยำแยะ มันต้องทานยาต่อเนื่อง แต่ก็ไม่ชอบทานยา”

รู้ทั้งรู้ แล้วทางการแพทย์ก็เหมือนกัน เวลาเขาให้ยาคนป่วย สำคัญเลย มันเอาไปซ่อนมันไม่กินหรอก ส่วนใหญ่มันไม่กิน

ไหนว่ารักตัวเองไง ไหนว่าต้องการรักตัวเองไง ถ้าจิตใจมันอ่อนแอ จิตใจมันไม่สู้ ใครก็ช่วยเราไม่ได้หรอก

ถ้าเราทานยานะ เวลาคนที่มาประพฤติปฏิบัติ เราบอกให้ไปหาหมอก่อนเลย ไปหาหมอเพราะอย่างนี้ จิตใจคนที่อ่อนแอ คนที่ไม่มีสัจจะ มันทนความบีบคั้นของอารมณ์ ทนความบีบคั้นของพวกเคมีที่ออกมาไม่ไหวหรอก แล้วพอทนสิ่งนั้นแล้วยังจะต้องมาหายใจเข้านี้ก็พุดหายใจออกนี้ก็โธอีก โอ๊ย! มันสองชั้นสามชั้นนะ

เราบอก ไปหาหมอ แล้วกินยานั้น กินยานั้นช่วยบรรเทา แล้วถ้าบรรเทาแล้วมันเบาบางลง โอกาสจะภาวนามีแล้ว นี่มันต้องทำอย่างนี้เป็นพื้นฐาน

โดยที่ว่า เขาให้ยามากก็กินเม็ดสองเม็ด นอกนั้นเอาไปซ่อนไว้ แล้วก็อยากจะหาย

คือมันมีแต่จินตนาการอยากได้อะไรก็อยากหาย แต่มันไม่ทำตามข้อเท็จจริงมันจะหายได้อย่างไร

เวลาจนปัญญาใจ จิตใจที่อ่อนด้อย “ไม่ชอบทานยา ทำสิ่งใดก็ไม่เคยประสบความสำเร็จ”
นี่เขียนมาหมดเลย อันนี้ไม่ต้องมีใครว่านะ นี่เป็นข้อเท็จจริงของตัวเองหมดเลย ตัวเองก็รู้
หมดใจ

แล้วเวลาตอนนี้อาการที่มันแย่ขึ้น เขาบอกว่า แล้วตอนนี้จะให้ทำอย่างไร เพราะว่าเขาคิดว่าจิตมันเสื่อมลงหรือสมองมันเสื่อมลง

สมองนี่นะ ถ้ามันจะเสื่อมลงสิ่งใดก็แล้วแต่ ถ้าจิตมันดีขึ้นมันพัฒนาขึ้นนะ พวกนี้มันปรับตัวได้ ร่างกายของมนุษย์เรามันปรับตัวได้ ทุกอย่างปรับตัวได้ถ้าจิตใจเราดี แต่ถ้าจิตใจเรานะ เวลาจิตใจเราอ่อนด้อย จิตใจเรามีปัญหา นะ ร่างกายแข็งแรงมันก็ป่วยไข้ได้ ถ้ามันกลับมาที่ความจริงของเราใจ รู้จักจิตของตนนะ รักษาหัวใจของตนๆ ดูแล

“ตอนนี้จิตใจอาการ่าแย่”

แย่แย่ๆ เวลาแย่แย่มันทุกข์ใจ เวลามันบรรเทาทุกข์แล้วเราก็กะเหิมเกริม เห็นใหม่

“ศีลก็ไม่ดี จิตใจก็อ่อนแอ แพ้กิเลสรำไป ทำอะไรก็ได้ตั้งใจ”

ทำไม่ได้ตั้งใจหรอก แต่ถ้ามันมีสติมีปัญญาขึ้นมามันต้องสอน สอนหัวใจเราให้เข้มแข็ง พอเข้มแข็งแล้ว เพราะเรา หนึ่ง โดยคนปกติธรรมดาแล้วเขาต้องมีศีลมีธรรมเพื่อรักษาชีวิตเขาให้ดีงาม

เราเป็นคนเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาแล้วเรามีความอ่อนด้อยกว่าเขา เรามีจุดบกพร่องมากกว่าเขา เราก็กต้องรักษาหัวใจของเรามากกว่าคนอื่นเขา คนอื่นเขาเป็นปกติโดยปกติเขาก็อยู่โดยชีวิตประจำวันของเขา เราคนป่วยเราก็กต้องมียาประจำตัวของเรา

เวลาเดินทางไกลๆ ธุรกิจบริการเขาบอกเลย มีโรคประจำตัวหรือเปล่า ถ้ามีโรคประจำตัว ถ้าเกิดเขาบริการแล้วเขาให้ยาต่างๆ ผิดพลาดไป เขามีความเสียหาย

เวลาไปหาเขาที่เขาถามเลย สอบประวัติเลย มีโรคประจำตัวไหม แพ้ยอะไรบ้าง ทาง
การแพทย์เขายังต้องปรึกษา แล้วนี่เราเป็นคนป่วยเสียเอง ถ้าเราเป็นคนป่วยเสียเอง กรณีนี้คนที่
โดยปกติเขา เขาใช้ชีวิตอย่างไรเราก็ต้องเข้มข้นกว่าเขาๆ

แล้วย้อนกลับมาไง สิ่งนี้เพราะว่าเรา **กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา** เราทำอย่างนี้มา
เราทำของเราเอง ยังดียังมีพ่อแม่มีแม่มีพ่อมีแม่คอยดูแลรักษา ถ้าเราอยู่โดยตัวเราเอง เวลา
เราเจ็บไข้ได้ป่วยใครจะดูแล แล้วเวลาดูแลไปแล้ว ทางโลกเจอคนดีก็ตีไป ไปเจอคนที่เขาเห็นแก่
ตัว เสียหายไปหมดนะ

ชีวิตเรานะ ยังต้องเติบโตไปภายภาคหน้า เราจะต้องเป็นผู้ใหญ่ไปข้างหน้า เรายังต้อง
รับผิดชอบชีวิต แล้วต่อไปข้างหน้าจะต้องรับผิดชอบครอบครัวของตน แล้วปัจจุบันนี้เราไม่ฝึกหัดไม่
มีพื้นฐานอะไรเลย จะพึ่งกระแสโลกไปตลอดชีวิต เป็นไปได้ได้อย่างไร มันเป็นไปได้ไม่ได้หรอก

นี่พูดถึงว่า เขาบอกว่า ในปัจจุบันนี้เขาเกิดจากสมองเสื่อมหรือจิตเสื่อม

ใช้คำว่า “จิตเสื่อมๆ” ภาษาเราเลยนะ มันไม่มีให้เสื่อมหรือจิตนะ เพราะว่าถ้ามันมีโรค
ประจำตัวมีโรคจิตแล้วมันจะเสื่อมไปไหน มันเป็นพื้นฐานของมัน แต่ถ้ามันดีขึ้นมาๆ ก็กลับมา
เป็นปกติเท่านั้น

แต่ที่ว่าจิตเสื่อมๆ คนต้องเป็นปกติแล้วทำสมาธิได้แล้วมันเสื่อมมา นั่นถึงจิตเสื่อม
ถ้าจิตเสื่อมนะ แล้วเวลาปฏิบัติไปแล้ว คนไม่เคยมีจิตมันก็ไม่รู้ว่าจิตเป็นอย่างไร คนไม่เคยมี
สมาธิมันก็ไม่รู้ว่าสมาธิเป็นอย่างไร คนไม่เคยมีมันจะเสื่อมมาจากไหน

เวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นไปถ้ามันยังไม่ออกูปปธรรม คือไม่สมุจเฉตพหุทาน ไม่สำรอก
สังโยชน์ มันไม่มีอริยมุคคฺลในใจมันหรอก ถ้าไม่มีอริยมุคคฺล ไม่มีคุณธรรมในใจขึ้นมา คำว่า
“เสื่อม” มันเสื่อมโดยธรรมชาติของมัน กรณีอย่างนี้มันเป็น **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรม
ทั้งหลายเป็นอนัตตา อนัตตาเพราะมันไม่มีหลักมีเกณฑ์

แต่ถ้าประพฤติปฏิบัติไปแล้วเวลามันสมุจเฉทพานไปแล้ว ถ้าเป็นโสดาบัน อกุปป
 ธรรม อกุปปธรรมคือไม่อยู่ใน **สพเพ ธมฺมา อนตฺตา** มันเป็นอกุปปธรรม นี่อกุปปธรรมเป็น
 ชั้นๆ ขึ้นไป ถ้าเป็นภรณีนี่ขึ้นไปมันก็จบสิ้นกระบวนการของมันขึ้นไป

อันนี่เป็นการประพฤติปฏิบัติ เป็นการรักษาทั้งโรคภัยไข้เจ็บของเราด้วย แล้วรักษา ถ้า
 ปฏิบัติถ้ามันมีคุณธรรมขึ้นมาอันนั้นนะ

เราไม่หวังคุณธรรมใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าคนป่วยนะ โดยปกติเลย ขอให้หายป่วย จบแล้ว จาก
 ผู้ป่วยมาเป็นผู้ปกติ นั่นคือการประพฤติปฏิบัติที่ได้ผล

แล้วพอมันเป็นปกติแล้ว สัมมาสมาธิ พหิจตปกติ สัมมาสมาธิคือจิตตั้งมั่น จิตตั้งมั่นแล้ว
 ยกขึ้นสู่วิปัสสนา นั่นค่อยมาว่ากัน

สัพเพเหระ คนนุ่นบวรอุธรรม คนนี้บวรอุธรรม

บวรอุธรรมอะไร เอาอะไรมาบวรล ไม่รู้จักสิ่งใดเลยเอาอะไรมาบวรล

ไม่ต้อง ให้หายทุกข์นะ ให้หายทุกข์หายยากกับชีวิตนี้ อันนี้เป็นเรื่องปกติ จบ

ถาม : เรื่อง “จิตกับวิญญานเป็นตัวเดียวกันไหมครับ”

กราบนมัสการหลวงพ่อกี่เคารพ จิตกับวิญญานเป็นตัวเดียวกันไหมครับ ผมอ่านพระสูตร
 ในพระไตรปิฎกว่า จิต มโน วิญญาน ดวงหนึ่งเกิดขึ้น ดวงหนึ่งดับไป ตลอดวันตลอดคืน จาก
 พระสูตรนี้แสดงว่าจิตนี้เกิดดับได้ไ้หรือไหมครับ

ตอบ : นี่พูดถึงว่าเวลาที่มีการศึกษา เวลาศึกษาในเรื่องพระพุทธศาสนา เรื่องพระพุทธศาสนา
 โดยทั่วไปก็ศึกษากันเรื่องพุทธประวัติ ประวัติพระพุทธเจ้า ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ นี่พูดถึง
 การศึกษานักเรียนวันอาทิตย์ต่างๆ

แต่เวลาถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นไปแล้วเวลาจะมาศึกษาในการปฏิบัติ

“เรื่องจิตกับเรื่องวิญญานเป็นตัวเดียวกันไหมครับ” เขาถาม แล้วนี่เขาถามคำถาม “จิต
 กับวิญญานเป็นตัวเดียวกันไหมครับ” แล้วก็บอกเลย “เคยอ่านพระสูตรมาว่า จิตนี้ มโน

วิญญาณ ดวงหนึ่งเกิดขึ้น ดวงหนึ่งดับไป ตลอดวันตลอดคืน จากพระสูตรนี้แสดงว่าจิตนี้เกิดดับ ไซ้หรือไม่ครับ”

คำว่า “จิต” จิตโดยทั่วไป โดยธรรมวินัย โดยภาคปริยัติ โดยการศึกษา มันก็แบบว่า จิต มโน วิญญาณโดยการศึกษา ในอภิธรรมเขาจะบอกเลยว่า “จิตร้อยแปดดวง”

แต่เวลามาประพฤติปฏิบัติในกรรมฐานเรา “จิตมีดวงเดียว”

จิตมีดวงเดียว สัมมาสมาธิ จิตตั้งมั่น จิตเป็นหนึ่ง จิตมีดวงเดียว แล้วจิตมีดวงเดียว

“จิตกับวิญญาณเป็นตัวเดียวกันหรือไม่ครับ”

พอจิตกับวิญญาณเป็นตัวเดียวกันหรือไม่ เพราะว่า พระพุทธศาสนาเวลาเผยแผ่มา เผยแผ่ไปในประเทศจีน เผยแผ่เข้ามาในสุวรรณภูมิ ในพื้นที่ใด พื้นที่ใดเขามีวัฒนธรรมสิ่งใดอยู่ อย่างมาสุวรรณภูมิเขาถือผีอยู่ ก็บวกผี บวกพราหมณ์ บวกอะไรเข้าไป

ทีนี้ถ้าพระพุทธศาสนาเพียวๆ จิตก็คือจิต วิญญาณคืออารมณ์รับรู้ นั่นวิญญาณ

ทีนี้พอความเชื่อในท้องถิ่นเขาเชื่อเรื่องผีกับเชื่อเรื่องวิญญาณ พอเชื่อเรื่องวิญญาณ “จิต กับวิญญาณเป็นตัวเดียวกันหรือไม่” แล้วเวลาคำถามนี้ถามเรื่องอะไร ถ้าถามเรื่องความเชื่อ ถ้า เรื่องความเชื่อ “จิตกับวิญญาณเป็นอันเดียวกันหรือไม่” ถ้าความเชื่อเขาเชื่อเรื่องวิญญาณ เรื่อง ผีเรื่องสง

เราจะบอกว่าอันเดียวกัน เราก็ไม่บอกว่าอันเดียวกัน แต่ถ้าในวงปฏิบัตินะ ในอริยสัจจะ ไม่ใช่

ในอริยสัจ จิตเป็นจิต เพราะวิญญาณมันอยู่ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ วิญญาณในขั้น ๕

แล้ววิญญาณโดยข้อเท็จจริงโดยความเชื่อทางผี เขาไปเจอผีเจอสงขึ้นมา เขามี วิญญาณหรือไม่ วิญญาณผีนั้นนะ

วิญญาณผิ วิญญาณก็คือวิญญาณ วิญญาณนั้นเป็นเรื่องจิตเป็นผู้ที่ไปแสวงภพแสวงชาติ จิตนี้เป็นบาทฐานภวาสวะ เป็นภพ จิตนี้จิตเริ่มต้น แล้วพอจิตแล้วขยับออกมามันก็เริ่มมีความรับรู้ รับรู้มันก็เป็นเรื่องวิญญาณ เรื่องอะไร

ฉะนั้นบอกว่า ใจที่ว่า จิตดวงหนึ่งเกิดขึ้น จิตดวงหนึ่งดับไป

อันนี้มันก็เป็นอารมณ์ความรู้สึกย่อยแปดเลย นี่พูดถึงความเชื่อของอภิธรรม

นี่ไม่ใช่ความเชื่อ ความจริงเลยละ ความจริงเวลาครูบาอาจารย์เรากรรมฐานเวลาท่านปฏิบัติขึ้นมา **สัมมาสมาธิ**

วิญญาณมีกี่ดวงๆ ดวงหนึ่งเกิด ดวงหนึ่งดับ

ฉะนั้น เวลาที่ว่ากรรมฐานเรา **อวิชชาปัจจุया สงขาร** เขาจะเอาอันนี้มาเขียนเลย ปัจจุयाการ อวิชชา ๑๓ เกิดดับ เวลาให้ครูบาอาจารย์ดู ไม่ดูอย่างนั้น หลวงตาบอก ไม่ดู เพราะมันไวมาก พับๆ มันไวกว่านั้นเยอะ

แต่ที่ว่าในอภิธรรม สิ่งที่ว่าจิตย่อยแปดดวงต่างๆ นั้นนะมันเป็นอภิธรรม อภิธรรมมันเป็นวิทยาศาสตร์ทางจิต อภิธรรมเขาอธิบาย แต่ใจคนปฏิบัติมันจะเห็นอย่างนั้นไหม มันจะเป็นอย่างนั้นไหม ถ้ามันไม่เป็นอย่างนั้นนะ คนที่ปฏิบัติเป็นแล้ว ถ้ามันเป็น แค่พูดก็รู้

อย่างเช่นที่เมื่อก่อนนี้ที่พระบอกว่า “จิตส่งออกไม่ได้”

โดยกรรมฐานเราเขาเรียก “จิตส่งออกๆ” จิตส่งออก เช่น เราปฏิบัติ พอเรารู้อะไรเราเห็นอะไรนี่ส่งออกแล้ว ส่งออกเพราะอะไร เพราะไปรู้ไปเห็นไง การรู้การเห็นนะมันส่งออก มันรับรู้ นี่จิตส่งออกๆ

เขาไม่ให้ส่งออก ต้องทวนกระแสกลับ พุทโธๆ ให้ทวนกระแสกลับ ถ้ากลับเข้าไปสู่ใจของตน กลับเข้าไปรู้ภายในของตน

แต่ถ้ามันส่งออก จิตส่งออก

เขาบอกว่า คนที่ภาวนาไม่เป็นเวลาพูด เราตกใจเลยนะ เขาบอก “จิตส่งออกไม่ได้ สิ่งที่ส่งออกคือสัญญาอารมณ์ต่างหาก”

อ้าว! ถ้าสัญญาอารมณ์ แสดงว่าเขาเห็นแค่สัญญาอารมณ์ เขาไม่เคยเห็นจิตของเขา เพราะอะไร เพราะสัญญาอารมณ์เกิดบนไหน สัญญาอารมณ์มีได้อย่างไรถ้าไม่มีจิตเป็นพื้นฐาน ไม่มีตัวจิตเป็นพลังงาน

ถ้าไม่มีไฟฟ้า ในบ้านเครื่องใช้ไฟฟ้าใช้ไม่ได้เลย ถ้ามีไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านใช้ได้หมด ตัวไฟฟ้าคือตัวจิต เครื่องใช้ไฟฟ้าคือสัญญาอารมณ์ เพราะมันไปเสียบกับอะไรละ ไปเสียบกับเครื่องใช้ไฟฟ้าสิ่งใดมันก็แสดงออกตามนั้น แต่ถ้าไม่มีไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้าจะใช้ไม่ได้หมดเลย

ฉะนั้น เครื่องใช้ไฟฟ้าคือวิญญาณ คือการแสดงตัวของพลังงาน เพราะพลังงานเข้าไปในเครื่องใช้ไฟฟ้านั้น วิญญาณๆๆ นี้พูดถึงวิญญาณความเชื่อนะ ไม่ใช่วิญญาณดวงหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว วิญญาณดวงหนึ่งดับไป

วิญญาณดวงหนึ่งเกิดขึ้น วิญญาณดวงหนึ่งดับไปนี้เป็นอภิธรรม อภิธรรมจะบอกเลย จิตมันตกภวังค์ พอภวังค์ พอขึ้นจากภวังค์หนึ่งเป็นอีกภวังค์หนึ่งๆ เขาจะแสดงความละเอียดของจิต ใจว่าจิตนี้มันมีหลายระดับ นี้พูดถึงอภิธรรม

แล้วเอ็งก็ไปท่องจำ ท่องจำแล้วจะสร้างอารมณ์อย่างนั้น...ยาก

เพราะเวลามะพร้าวมันตกจากต้นนะ มันตกปุ๊บถึงโคนเลย ใต้นี้ก็เหมือนกัน ความคิดมันเกิดพริบๆ เลย

เอ็งจะบอกว่า มะพร้าวตกแล้วค้างไว้ที่ใบก่อน แล้วก็มาค้างอยู่ที่ตรงคอต้น แล้วมาเรียงระดับลงที่ปลายต้น แล้วเราคิดได้ นี่อภิธรรมไง อภิธรรมเวลาตก ตกเป็นอย่างนั้น

แต่เวลาโดยข้อเท็จจริง มะพร้าวหลุดจากซั้วก็ตกลงพื้นดินเลย ปึ๊บ! จิตก็เหมือนกัน เวลาจิตเหมือนกัน จิตในวงประพฤติปฏิบัติ เวลาในวงประพฤติปฏิบัตินะ เวลาที่ว่าจิตส่งออกๆ จิต

มันส่งออกเพราะมันมีพลังงานตัวนั้น เพราะเข้าถึงจิตดวงนั้นมันถึงเห็นสัญญา เห็นถึงการกระทำของมัน

แต่ถ้าคนภาวนาไม่เป็นมันเข้าเห็นอย่างนั้นไม่ได้ คนพูดอย่างใดมันก็พูดออกมาจากความรู้สึกของมันเท่านั้นแหละ ความรู้สึกที่มันมีมากน้อยแค่ไหนก็พูดได้เท่านั้น

แต่เวลาผู้ที่ปฏิบัติใหม่ เขาบอกผู้ที่ปฏิบัติใหม่ “จิต มโน วิญญาณ มันใช้ดวงเดียวกันหรือไม่”

มันเริ่มต้น มโน เราสวด **มโนวิญญาณปิ นิพฺพินฺทติ** มโนนี้ได้ มโนกับจิต แต่ตัววิญญาณมันเป็นวิญญาณเสวยภพเสวยชาติ เหมือนเรา ถ้ามีจิตบีบ มันไปเกิดในภพชาติใด มันเสวยชาติใด

แต่ถ้านักปฏิบัตินะ อารมณ์ เวลาอารมณ์เกิดดับๆ เขาบอกว่านี่มันเสวยภพชาติหนึ่ง เวลาคนที่เขาปฏิบัติแล้วไฉน เวลาอารมณ์เกิดขึ้นนี่ภพชาติหนึ่งๆ ถ้ามันเกิดขึ้นก็เหมือนกับ **อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา**

นี่พูดถึงเราพูดเป็น ๒ แนวทาง

แนวทางหนึ่งคือข้อเท็จจริงในการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ คือจิตที่มันเกิดในภพในชาติ

แต่อีกแนวทางหนึ่งแนวทางในเวลาปฏิบัติ เวลาปฏิบัติจะรู้เห็นอย่างนี้ รู้เห็นอริยสัจ รู้เห็นถึงจิต ถึงการเคลื่อนไหวของจิต ถึงการเป็นไปของจิต ถ้าการเป็นไปของจิตนะ

มันถึงว่า การศึกษา คนเราศึกษายังไม่ได้ปฏิบัติ ศีกษาก็ทางทฤษฎีทั้งนั้น ที่ว่า “ดวงหนึ่งเกิดขึ้น ดวงหนึ่งดับไป ตลอดวันตลอดคืน”

เวลาที่ว่าสันตติ จิตนี้เกิดได้เร็วมาก แล้วความคิดที่มันเร็วมากที่มันไป ที่เราเท่าทันความคิดเรา นี่พูดถึงเวลาเขาเท่าทันความคิดนะ ถ้าเท่าทันความคิดอย่างนี้มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ

แต่ถ้าเป็นพุทโธๆ พุทโธของเราที่พุทโธของเรา พุทโธๆ เราใช้เกาะไปเลย จิตนี้เกาะพุทโธเหมือนเกาะราวบันไดไปหัดเดิน ถ้ามันเป็นอิสระมันเดินไปได้ มันไปได้แล้ว พอไปได้ นั่นนะ สัมมาสมาธิ ถ้าจิตมันเป็นสมาธินะ เป็นสมาธิแล้ว

พอเป็นสมาธิแล้ว นี่ไง ที่บอกว่า จิตส่งออกไม่ได้ๆ ถ้าเป็นสมาธิได้จริง

แต่เวลาดูจิตๆ เขาไม่ได้ดูที่สมาธิ เขาไม่ได้เห็นจิต เขาเห็นที่อารมณ์ เห็นอารมณ์ เขาถึงบอก “อารมณ์ส่งออกๆ”

โอ้โฮ! เราว่ามันหยาบได้ขนาดนั้นเชียหรือ หยาบได้ขนาดนั้นแล้วถ้าสอนไปมันจะสอนไปได้อย่างไร มันก็เลยกลายเป็นล้าละเทเมมา กลายเป็นการคาดหมาย กลายเป็นสังคมปฏิบัติสังคมหนึ่ง

แต่ถ้าเป็นความจริงนะ จิตกับวิญญูณ เขาถามโดยหัวใจ “จิตกับวิญญูณเป็นตัวเดียวกันหรือไม่”

ถ้าพูดโดยทางโลก มันเหมือนกับว่า จิตมันเสวยภพ มันเป็นตัวเดียวกันหรือไม่

มันสืบเนื่องต่อกันมา ถ้าจิตมันไม่เสวยภพมันก็ไม่มีความวิญญูณ ถ้าวิญญูณที่มันเกิดขึ้นเกิดขึ้นจากจิตที่มันเสวยภพเสวยชาติ เสวยความรู้สึกันนั้น มันถึงต่อเนื่องกันมา

แต่ถ้ามันเอาความจริงแล้วไม่ใช่ มันคนละสถานะกันเลย จิตก็เป็นจิต วิญญูณก็เป็นวิญญูณ แต่เวลาคน จิตก็เป็นจิต วิญญูณก็เป็นวิญญูณ มันมีความสามารถมีมาตรฐานรู้ได้แค่ไหน

แต่ถ้าพูดไปตามความเชื่อ วิญญูณผี วิญญูณผีต่างๆ เห็นไหม เวลาคนปฏิบัติเวลาเห็นกายๆ เขาบอกว่าไม่อยากเห็นกายเพราะกลัวผี

การเห็นกายคือเห็นอริยสัจ การเห็นผีคือเห็นจิตวิญญูณ มันคนละเรื่องเลย

แต่ถ้าเวลาเห็นกายนะ เวลาเห็นกายใช้ไหม พอจิตเราสงบแล้วเราเห็นกาย ถ้าเห็นกายตามความเป็นจริงนะ ถ้าเป็นกายานุปัสสนา เวลาเป็นเจโตวิมุตติ ถ้าจิตมันเห็นเป็นรูปเป็นร่าง

เลย เป็นภาพเลย แล้วเวลาพิจารณาไปให้มันย่อยสลายละลาย มันจะเป็นไตรลักษณ์เลย นั่นนะ เห็นอริยสัจ เห็นความจริง

ถ้าเห็นกายก็เห็นกาย มันไม่เห็นผีเห็นสวางหรือก แต่เวลาจิตเป็นนิमित จิตสงบแล้วเห็นนิमित เห็นเทวดา เห็นอินทร์ เห็นพรหม นั่นแหละเห็นวิญญูญาณ เห็นผีเห็นสวาง แต่ถ้ามันเห็นกายเห็นกายเห็นต่างๆ นี่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เลยจะบอกว่า เวลาภาวนาไปแล้วถ้ามันไปเข้าสู่อริยสัจมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าจิตมันไม่เข้าสู่อริยสัจนะ จิตมันสงบแล้วมันไปรู้ไปเห็นนะ ไปรู้ไปเห็นนั่นนะส่งออก จิตส่งออกๆ

ฉะนั้นจะบอกว่า เวลาอ่านเรื่องพระไตรปิฎก จิตดวงหนึ่งเกิดขึ้น จิตดวงหนึ่งดับไป ตลอดวันตลอดคืน

อันนั้นมันเป็นความเชื่อ เป็นความเชื่อของอภิธรรมในทางทฤษฎี ในทางวิชาการ ว่าทางวิชาการว่าเป็นอย่างนั้นเป็นการศึกษา ศึกษาเรื่องจิตวิญญูญาณของมนุษย์ในคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยพระไตรปิฎกคือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก แล้วก็อภิธรรมปิฎก

ฉะนั้น อภิธรรมปิฎก ไม่อยากเอ่ยชื่อเลยนะ...พุทธทาสบอกว่าอันนี้ตัดทิ้งไปเลย ในอภิธรรมนี้ อภิธรรมเขาบอกว่ามันเริ่มใส่เข้ามาสมัยที่ลังกาที่พระแต่งขึ้นมา นี่เขาว่าอย่างนั้น

แต่เวลาครูบาอาจารย์เราบอกว่า พระไตรปิฎก ไตรคือสาม ตะกร้าสาม สิ่งที่มีมันเป็นไปได้ ถ้าปฏิบัติไปแล้ว สิ่งที่ว่า “จิตดวงหนึ่งเกิดขึ้น จิตดวงหนึ่งดับไป ตลอดวันตลอดคืน” เราจะรู้จะเห็นของเราเอง คือมันจะเป็นปัจเจกัตถ์ มันจะเป็นสันทิฏฐิโก มันเป็นความเห็นของเราที่เราค้นคว้าจิตของเราแล้วเราพิจารณาจิตของเรา เราเห็นจิตของเราตามความเป็นจริงแล้วเราแก้จิตของเราเป็นจริง เราเห็นจริง

เพราะหลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ เวลาหลวงปู่มั่นท่านสำเร็จนะ ท่านบอกว่า พระพุทธเจ้ายังมาอนุโมทนา

เราจะบอกว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะเป็นพระอรหันต์ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านเป็นพระอรหันต์ เราจะบอกว่า ความรู้มันเหมือนกัน ความรู้มันทะลุปรุโปร่ง มันกระจ่างแจ้งเหมือนกัน มันชัดเจนเหมือนกัน

ถ้าชัดเจนเหมือนกันแล้ว เห็นใหม่ ในทางพระไตรปิฎก วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก อภิธรรมปิฎก นี่เป็นวิชาการ เป็นทฤษฎี แต่คนที่รู้แจ้งคนที่เห็นจริงคือหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น นี่ท่านเห็นของท่านหมดแล้ว ท่านพิจารณาของท่านชัดเจนหมดแล้ว

ฉะนั้นที่ว่า จิตดวงหนึ่งเกิดขึ้น จิตดวงหนึ่งดับไป

อันนี้มันเป็นทางวิชาการ แล้วถ้าเราจะเชื่ออย่างนี้แล้วเราจะทำอย่างนี้ เราก็จะต้องไปเรียบเรียงจิตของเรา คอยพิจารณาว่าจิตของเราจะเป็นอย่างนั้นหรือไม่... ใ้โฮ! เหมือนกับเจ้าของบริษัทเขาสั่งสร้างบริษัทของเขามา เขารู้ของเขามาหมดนะ แต่เรา เราจะมาสร้างบริษัทอย่างนั้นนะ เราต้องไปเรียนรู้ทุกอย่างเลย มันชักช้า

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าพิจารณาๆ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านพิจารณาจิตของท่านจบแล้ว เวลาจบแล้ว จิตก็เป็นจิต

ไ้ที่ว่า ดวงหนึ่งเกิดขึ้น จิตกับวิญญูณอันเดียวกันหรือไม่

ถ้ามันเป็นทางการพิสูจน์ทางปัญญาก็เรื่องหนึ่ง แต่ภาษาเรานะ เราไม่มีความจำเป็นต้องไปทำอย่างนั้นเลย

ความจำเป็นของเราคือ หนึ่ง จิตตั้งมั่น จิตของเราให้เข้มแข็ง จิตของเราให้เป็นสัมมาสมาธิ พอจิตเป็นสมาธิแล้ว จิตเห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง มันจะเข้าสู่ อริยสัจ เข้าสู่มรรค นั่นคือทางเดินในการประพฤติปฏิบัติของเรา

แต่ในทางที่ว่า ถ้าเป็นการศึกษาแล้วเราอยากจะรู้ว่าจิตกับวิญญูณดวงเดียวกันหรือไม่ แล้วพิจารณาไป ไปค้นคว้า ค้นคว้านี้เป็นทางวิชาการไป ค้นคว้าไป ทางวิชาการไป พอไปเจอบทนั้นว่าอย่างนั้น

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเยอะเยาะไปหมด แล้วสอนพระหลายองค์มาก แล้วพระนี่เขามีความสงสัยแตกต่างกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงพลิกแพลงแตกต่างกัน แล้วเรารู้ยู่บทหนึ่ง ไปเจออีกบทหนึ่ง งงแล้ว

แต่ถ้าเรากลับมาที่ใจของเรา ถ้าใจเราสงบแล้วเราเข้าใจตามความเป็นจริงแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดอย่างไรก็เข้าใจหมด นี่ก็เหมือนกัน ครูบาอาจารย์ของเราท่านเข้าใจหมด

ฉะนั้น คำถามว่า จิตกับวิญญานเป็นตัวเดียวกันหรือไม่

มันมาเกี่ยวเนื่องกัน เพราะอะไร เพราะเวลามันสวดยนะ มันสวดย เราจะบอกว่า ภูตผี ปีศาจ พวกเปรตผี นั้นนะวิญญาน วิญญานถ้าไม่มีจิตมันเป็นวิญญานไม่ได้

แล้วของเรา เราก็มืดมืด แต่เราสวดยเป็นมนุษย์ เพราะมีจิต เรามาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นสัตว์ เกิดเป็นต่างๆ มันก็ไปจากจิต

ถ้าบอกเป็นจิต แล้วถ้าเขาเข้าไปแค่วิญญาน ไม่เข้ามาถึงจิต แล้วจิตอยู่ไหน ชีมนุชย์ มนุษย์อยู่ที่คน ไม่ได้อยู่ที่จิต

ฉะนั้น “จิตคือวิญญาน” เราถึงบอกว่า ในภาคปฏิบัติไม่ใช่ คนละอัน แต่ถ้าโดยทางทฤษฎีมันเกี่ยวเนื่องกัน เพราะต้องมีจิตเป็นพื้นฐาน

นี่เวียนว่ายตายเกิดในวิญญานสวดยภพสวดยชาติ สวดยอารมณฺ์ เวลาเป็นความคิดก็สวดยอารมณฺ์ ถ้ามันด้วยบาปด้วยกรรมสวดยเป็นเปรตเป็นผี แล้วในปัจจุบันนี้มาสวดยเป็นมนุษย์ มาสวดยเป็นมนุษย์แล้วมนุษย์มีปัญญาเล็กน้อยแค่ไหนที่จะใคร่ครวญค้นคว้าเพื่อให้เรารู้จริงขึ้นมา เป็นความจริงของเราขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมาจนถึงเป็นความจริง

ไถ่กรรมนี้มันเป็นกรรมที่ได้แย้งกันมานาน ไถ่ระหว่างกรรมกับฝ่ายปฏิบัติ

ฉะนั้น จิตนี้เกิดดับใช่หรือไม่

ถ้าภาวนาไปแล้วจะเห็นจริง เห็นจริงมันยิ่งมหัศจรรย์กว่านั้นนะ นี่ข้อเท็จจริง เอาจ